

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 439

**Problemy ekonomii,
polityki ekonomicznej
i finansów publicznych**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

Wydanie publikacji dofinansowane ze środków Fundacji KGHM Polska Miedź

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-594-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Agnieszka Barczak: Sezonowość i prognozowanie ruchu pasażerskiego w transporcie lotniczym na przykładzie Portu Lotniczego Szczecin-Goleńców / Air passenger traffic forecasting and seasonality on the example of Szczecin-Goleńców Airport	11
Iwona Bąk, Beata Szczecińska: Przestrzenne zróżnicowanie województw Polski pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej / Spatial differentiation of Polish voivodeships in terms of socio-economic situation	23
Iwona Bąk, Beata Szczecińska: Wykorzystanie statystycznej analizy danych do oceny rynku pracy w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej / Application of statistical data analysis to evaluation of the labour market in Poland in comparison to the countries of the European Union	35
Patrycja Chodnicka-Jaworska: Determinanty ratingów kredytowych krajów strefy euro / Determinants of euro zone countries' credit ratings.....	47
Piotr Chojnacki, Tomasz Kijek: Wydatki na prace badawczo-rozwojowe a wartość rynkowa firm biotechnologicznych / R&D expenditures and market value of biotechnology firms	59
Magdalena Cyrek: Within and between sectoral sources of wage inequality across European Union countries / Wewnątrz- i międzysektorowe źródła nierówności płacowych pomiędzy państwami Unii Europejskiej	67
Marta Czekaj: Wybrane problemy sukcesji gospodarstw rolnych w Polsce / Selected problems of succession of farms in Poland.....	77
Mieczysław Dobija: Ekonomia pracy. Gospodarka bez deficytu z ograniczonymi podatkami / Economics of labor. Deficit free economy with limited taxes	90
Małgorzata Magdalena Hybka: Personal income tax expenditures in Germany and Poland / Preferencje w podatku dochodowym od osób fizycznych w Niemczech i w Polsce	104
Marcin Idzik: Financial inclusion in Poland in the segment of young consumers / Inkluzja finansowa w Polsce w segmencie młodych konsumentów...	115
Dorota Jegorow: Ekonomia próżni – wyzwania rozwojowe / Economics of emptiness – developmental challenges.....	126
Elżbieta Jędrych: Innowacje społeczne w przedsiębiorstwach / Social innovations in enterprises	134

Marcin Jędrzejczyk: Kwantytatywna formuła wyznaczania kursu centralnego w procesie rozszerzania unii walutowej / Quantitative formula to determine central rate in the process of monetary union extension.....	144
Adam Karbowski: Strategiczne znaczenie kosztu stałego ustanowienia współpracy badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw / Strategic meaning of the fixed set-up cost of R&D cooperation	154
Wojciech Kisiała: Nierówności regionalne a wzrost gospodarczy – weryfikacja hipotezy odwróconego U Williamsona / Regional inequalities vs. economic growth – testing Williamson’s inverted U-curve hypothesis	167
Krzysztof Kluza: Wpływ wzrostu stóp procentowych na ryzyko kredytowe jednostek samorządu terytorialnego / Effect of higher interest rates on credit risk of local government units	178
Iwona Kowalska: Konsekwencje finansowe dla gmin podwyższenia wieku obowiązku szkolnego / Financial consequences of raised school starting age for communes.....	194
Joanna Kuczevska, Sylwia Morawska: Court Excellence Model jako narzędzie poprawy sprawności organizacyjnej sądów / Court Excellence Model as a tool of improving the organizational efficiency of courts	206
Paweł Kulpaka: Niezachowanie względnego parytetu siły nabywczej w wybranych krajach członkowskich strefy euro w latach 1999-2015 / Disturbance of the relative purchasing power parity in the selected Member States of the eurozone in the years 1999-2015	219
Maria Miczyńska-Kowalska: Szanse i zagrożenia rynku pracy województwa lubelskiego na obszarach wiejskich / Opportunities and threats of the labour market in rural areas of Lublin Voivodeship	230
Teresa Miś: Rola funduszy i programów UE w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich / The role of EU funds and programs in multifunctional rural areas development	241
Dawid Obrzeżgiewicz: Wpływ podatku od towarów i usług na płynność finansową przedsiębiorstwa / Impact of VAT on financial liquidity of company.....	253
Tetiana Paientko: Public debt in Ukraine: irrational management and risks leading to corruption / Dług publiczny Ukrainy: zarządzanie irracjonalne i zagrożenia prowadzące do korupcji	265
Kateryna Proskura: Concept and rules of thin capitalization as means of minimizing tax load / Koncepcje i zasady niedostatecznej kapitalizacji jako środki minimalizacji obciążeń podatkowych.....	274
Jurij Renkas: Ekonomia pracy. Teoria godziwych wynagrodzeń / Economics of labor. Theory of fair remuneration	284
Viktor Shevchuk, Agnieszka Żyra: Światowe ceny metali a wzrost gospodarczy w krajach Europy Środkowej i Wschodniej / World metal prices vs. economic growth in the Central and East European countries	302

Jerzy Sokolowski: Czynniki kształtujące strategie cenowe sprzedaży usług przez hotele / Strategies in shaping the price sales for hotel services	315
Joanna Stefaniak: Usługi w nowej strategii rynku wewnętrznego / Services in the New Single Market Strategy.....	324
Maciej Szczepkowski: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Republice Czeskiej na tle Europy Środkowo-Wschodniej / Foreign direct investment in the Czech Republic in comparison to CEE region	335
Anna Walczyk: Formulation of the cluster development strategy – selected aspects / Formułowanie strategii rozwoju klastra – wybrane aspekty.....	344
Adam Wasilewski: Przesłanki i uwarunkowania instytucjonalnego wsparcia transferu innowacji do sektora przetwórstwa spożywczego / Premises and conditions of institutional support for the innovation transfer to the food processing sector.....	362
Anna Wildowicz-Giegiel, Katarzyna Lewkowicz-Grzegorzczak: Podatek dochodowy jako instrument redystrybucji dochodów w Polsce na tle krajów UE-28 / Personal income tax as an instrument of income redistribution in Poland against the background of EU-28 countries	374
Michał Zaremba: Wpływ globalnego kryzysu finansowego na nierównowagi wewnętrzne w strefie euro / Impact of global financial crisis on the internal imbalances in the euro area.....	384
Jolanta Zawora: Działalność gminy w Niemczech i Polsce – uwarunkowania prawne, organizacyjne i finansowe / Activities of municipalities in Germany and Poland – legal, organizational and financial factors	393
Andrzej Zygula, Paweł Oleksy: Polityka dywidendowa spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie na przykładzie sektora handel / Dividend policy of companies listed on the Warsaw Stock Exchange on the example of the trading sector	405
Jolanta Żukowska: Geoeconomia nowej rzeczywistości / Geoeconomics of new reality	417

Wstęp

Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych wydajemy w serii Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Niniejsza publikacja, stanowiąca pierwszą z czterech części materiałów konferencyjnych, zawiera 36 opracowań, w tym sześć w języku angielskim. Zostały one poświęcone aktualnym problemom naukowo-badawczym z zakresu teorii ekonomii, realizacji polityki ekonomicznej – w wymiarze mikro- i makroekonomicznym – oraz zagadnieniom związanym ze stanem finansów publicznych w Polsce i na świecie.

Liczne grono autorów prezentuje wyniki swoich dociekań naukowych w postaci teoretycznych i empirycznych analiz związanych z polityką fiskalną na szczeblu centralnym i samorządowym, wykorzystaniem instrumentów polityki podatkowej w odniesieniu do opodatkowania kapitału, pracy i konsumpcji oraz z problemami polityki pieniężnej i rynku kapitałowego w skali krajowej i międzynarodowej. Ponadto zeszyt zawiera opracowania dotyczące nierówności społecznych, polityki regionalnej i lokalnej, rozwoju produkcji rolnej, obszarów wiejskich i przetwórstwa spożywczego, problemów sektora usług turystycznych i transportowych, jak również rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw, efektywności wydatków na B+R oraz polityki państwa w obszarze rynku pracy.

Publikacja nasza jest adresowana do środowisk naukowych i studentów wyższych uczelni oraz osób, które w praktyce zajmują się finansami publicznymi, współczesnymi problemami polityki ekonomicznej czy ekonomii. Poszczególne artykuły były recenzowane przez profesorów uniwersytetów, w większości kierowników katedr ekonomii lub polityki ekonomicznej. Za ich rzetelne recenzje chciałbym serdecznie podziękować. Dziękuję również pracownikom Katedry Ekonomii i Polityki Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz wszystkim osobom i instytucjom zaangażowanym w powstanie tej publikacji.

Jestem w pełni przekonany, że książka *Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych* będzie Państwa inspirować do dalszych badań i dociekań naukowych oraz przyczyni się do powstania równie interesujących opracowań w przyszłości.

Jerzy Sokołowski

Dorota Jegorow

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: dorotajegorow@kul.pl

EKONOMIA PRÓŻNI – WYZWANIA ROZWOJOWE

ECONOMICS OF EMPTINESS – DEVELOPMENTAL CHALLENGES

DOI: 10.15611/pn.2016.439.11

JEL Classification: F43, G01, H89, P00.

Streszczenie: Celem niniejszego opracowania, opartego na obserwacji i analizie literatury, jest próba nakreślenia roli współczesnej ekonomii jako nauki społecznie użytecznej. Okazuje się bowiem, że poważny problem dotyczy zarówno uprawiania ekonomii jako nauki, jak również praktycznej implementacji powstających rozwiązań. Luka poznawcza połączona z dychotomicznym postrzeganiem wielu zjawisk i procesów jest poważnym problemem współczesnej ekonomii. Równie poważnym problemem jest dość powszechne ignorowanie przez establishment rzeczowej krytyki dotyczącej utrwalanej polityki gospodarczej.

Słowa kluczowe: kryzys finansowy, polityka gospodarcza, polityki publiczne, rozwój gospodarczy, wzrost gospodarczy.

Summary: The purpose of this study based on observation and analysis of the literature is an attempt to outline the role of modern economics as a socially useful science. It turns out that the major problem relates both to the use of economics as a science, as well as the practical implementation of emerging solutions. Cognitive gap combined with dichotomous perception of many phenomena and processes is a serious problem of modern economics. An equally serious problem is quite widespread ignorance of the establishment to the substantive criticism of economic policy.

Keywords: financial crisis, economic policy, public policy, economic development, economic growth.

1. Wstęp

Silne powiązanie gospodarek i dynamicznie zmieniające się warunki rozwoju społeczno-gospodarczego sprawiają, że sprawdzone przed laty rozwiązania tracą swój walor aplikacyjny. Działania uznane w przeszłości za skuteczne obecnie coraz częściej okazują się zawodne. Nie wynika to z ich niedostrzeżonej przed laty ułomności, lecz jest to konsekwencja istotnie różnych czynników mających wpływ na funkcjo-

nowanie współczesnych społeczeństw i gospodarek. Ogół tych nowych uwarunkowań staje się wyzwaniem zarówno dla przedstawicieli nauki, jak i wszystkich podejmujących się kreacji gospodarek i społeczeństw. Oba wymiary są wymagającą, a jednocześnie piękną sztuką pojmowania, interpretacji, wnioskowania i wdrażania rozwiązań naukowych w praktykę gospodarczą.

Modele ekonomiczne sprawdzały się dość dobrze, gdy notowany był stały wzrost gospodarczy. Na plan dalszy zaczęto w sposób niezrozumiały odsuwać źródła tego wzrostu i jego efekt jakościowy identyfikowany jako rozwój łącznie z poziomem jego spójności. Niemal dekadę od globalnego kryzysu finansowego ekonomiści, a za nimi całe gospodarki w sposób dość niemrawy budzą się z niezrozumiałego letargu postrzegania ekonomii i zawartych w niej, w sposób wyraźnie wyidealizowany, prawd. Jednocześnie kształtowanie polityki gospodarczej pozostawiono na wielu płaszczyznach wyłącznie politologom i politykom, nie zważając na deficyt percepcji ekonomii.

Celem niniejszego opracowania opartego na obserwacji i analizie literatury jest próba nakreślenia roli współczesnej ekonomii jako nauki społecznie użytecznej. Okazuje się bowiem, że poważny problem dotyczy zarówno uprawiania ekonomii jako nauki, jak również praktycznej implementacji powstających rozwiązań. Luka poznawcza połączona z dychotomicznym postrzeganiem wielu zjawisk i procesów jest poważnym problemem współczesnej ekonomii. Równie poważnym problemem jest dość powszechne ignorowanie przez establishment rzeczowej krytyki dotyczącej utrwalanej polityki gospodarczej.

2. Ekonomia *versus* polityka gospodarcza

Choć powstało wiele raportów o barierach rozwojowych w wymiarze społeczno-gospodarczym, wnioski z nich płynące nader rzadko podlegają implementacji znajdującej powszechne uznanie. Oczywiście demagogią byłoby poszukiwanie pełnego konsensusu w tym zakresie, jednak pomijanie we wdrażanych rozwiązaniach rekomendacji formułowanych na gruncie naukowo-praktycznym nie jest działaniem na rzecz dobra reprezentowanej społeczności. Władcze organy państwa będące regulatorem życia społeczno-gospodarczego dysponują narzędziami, które mogą zarówno skutecznie stymulować rozwój społeczno-gospodarczy, jak i skutecznie ten rozwój hamować. Problem tkwi w deficycie świadomości złożonych procesów gospodarczych wśród licznych gremiów odpowiedzialnych za stanowienie rozwiązań wpisanych w systemy polityk publicznych. Z kolei etap identyfikacji stanów i procesów gospodarczych jest pełen wewnętrznych sprzeczności. Nader często w forsowanych i wdrażanych rozwiązaniach brakuje realizmu, a w efekcie użyteczności.

Kryzys finansowy, który zachwiał niemal całą światową gospodarką niespełna dekadę temu, był ciosem dla ekonomistów i ich zdolności rozwiązywania problemów makroekonomicznych [Skousen 2015]. Zaskoczył wielu i obnażył niemoc globalnej gospodarki, a jednocześnie stał się niechlubnym obrazem, jak dominujący

światopogląd ma w sobie wiele pychy i jak często jego jedynym punktem odniesienia jest on sam [Dembinski, Beretta 2014]. Ekonomia aspirująca do miana nauki opartej na prawach i modelach poza fasadą jednej naukowej prawdy kryje w istocie ogrom wzajemnie sprzecznych opinii, zwłaszcza tych dotyczących kryzysów finansowych [Roubini, Mihm 2011]. Choć na wiele lat poprzedzających trwający nadal kryzys finansowy nastąpił znaczny rozwój teoretycznych ujęć nierówności ekonomicznych, m.in. na gruncie filozofii społecznej i medycyny, to nie miało to przełożenia na główny nurt nauk społecznych [Therborn 2015]. Równolegle tak zwani reformatorzy wolnorynkowego fundamentalizmu usuwali kolejne regulacje bankowe [Roubini, Mihm 2011], które były akceptowalne zarówno w wymiarze poznawczym, jak i aplikacyjnym. Analizy naukowe nie pozostawiają złudzeń, że systemowy wymiar kryzysu miał swoje źródło zarówno w diagnozie poznawczej, diagnozie przywódców państw, jak i błędnych działaniach zaradczych [Stiglitz 2015].

Współczesna ekonomia w wymiarze swojej naukowości potrzebuje zatem więcej pragmatyzmu [Piketty 2015] będącego fundamentalną i niezbywalną cechą racjonalnego gospodarowania [Kołodko (red.) 2014], tak by nauka była realnie użyteczna. Uczciwy ekonomista podejście do sprawy interdyscyplinarnie i pragmatycznie [Kołodko 2013]. Próba szufladkowania ekonomii jako odrębnej nauki jest nierozsądna. Są pewne dziedziny wymagające hermetyzmu poznawczego, nie jest to jednak ekonomia. Specyfiką ekonomii jest bowiem jej ukierunkowanie polityczne, normatywne i moralne. W tym kontekście należy wprost mówić o ekonomii politycznej opartej na złożonym systemie wyborów [Piketty 2015]. Podejście to wymaga redefinicji sposobu uprawiania ekonomii, zarówno w warstwie poznawczej, jak i aplikacyjnej.

Tymczasem najważniejsze fora ekonomiczne organizowane na poziomach zarówno krajowych, jak i międzynarodowych stają się okazją do spotkań dygnitarzy sprawujących władzę, a także tych od władzy odsuniętych. Sytuacja ta sprawia, że dyskusje toczą się nader często nie w oparciu o fakty, ale o przeświadczenia wpisane w motywy niekoniecznie bliskie fundamentom ekonomii. Politycy dyskutujący o ekonomii swoje stanowiska mają wpisane w tezy reprezentowanych ugrupowań politycznych. Niezależnie od wnoszonych w debacie argumentów ich rolę jest niemal niezłomna obrona z góry określonego stanowiska.

Współczesna ekonomia potrzebuje nowego podejścia. Wśród proponowanych rozwiązań dominuje potrzeba powszechniejszego włączenia w wielowymiarowe modelowanie aparatu matematycznego. Jednak nie chodzi o abstrakcyjne modelowanie bazujące na schematach, które wielokrotnie zawiodły. Dzięki programom obliczeniowym nie jest dzisiaj problemem zastosowanie poszczególnych algorytmów, chodzi jednak o ich modyfikację, łączenie lub nawet negację. Ingerencja mechaniczna w modelowanie analityczne jest niezbędna z uwagi na zbyt wiele czynników wpływających w sposób przypadkowy na analizowane zjawiska, a w istocie w wielu przypadkach mających swoje źródło w rozwiązaniach systemowych. Rozumowanie matematyczne w ekonomii jest jak najbardziej pożądane, jednak wyłącznie podejście o charakterze ilościowo-jakościowym jest w stanie dostarczyć wiedzy użytecz-

nej. Ustalanie z góry możliwych zmian w gospodarce [Frydman, Goldberg 2009] wielokrotnie wskazało na zawodność metod planistycznych opartych wyłącznie na subiektywnych przekonaniach autorów.

3. Próżnia poznawcza

Dążenie do ciągłego wzrostu gospodarek jest immanentną cechą rozwoju. Wspólny cel nie oznacza jednak jednomyślności w wyznaczaniu działań ani w interpretacji osiąganych rezultatów. W tym względzie niezwykle ważną funkcję pełnią gremia doradcze, zarówno te powoływane celowo w sposób formalny, jak również wszyscy podejmujący się pracy naukowej. Niejednokrotnie zdarza się jednak, iż naukowcy wkraczający na grunt doradztwa wpisanego w pole walk politycznych ulegają pokusie włączenia się w pseudonaukową argumentację hipotez, za którymi się opowiadają [Whyte 2015]. Rzeczowe poparcie ferowanych rozwiązań staje się w takich przypadkach falsyfikacją rzeczywistości. Niezależnie jednak od tego, czy ekonomiści są słuchani, czy nie, świadomość użyteczności społeczno-gospodarczej tworzonej wiedzy winna przyświecać wszystkim pracom powstającym w tym zakresie.

Ekonomiczna myśl naukowa nie jest bierna wobec problemów wpisanych w niedoskonałość ekonomii poznawczej i aplikacyjnej. Nie jest to jednak głos powszechny. Jednakże jest wyraźny i oparty na wnikliwej analizie naukowej. Wskazywanie na potrzebę usprawnienia dialogu oraz przełamywanie barier w zakresie wyjaśniania mechanizmu zintegrowanego rozwoju, na potrzebę integracji tak zarówno wewnątrz dyscypliny, jak i w skali interdyscyplinarnej, łącznie ze świadomością realnych wyzwań dla środowiska naukowego w dziedzinie nauk społecznych [Słodowa-Hełpa 2015], jest wyrazem otwartości nauki. Nie można jednak tego faktu łączyć z jej słyszalnością czy też akceptacją.

Ignorancja w nauce, w tym w ekonomii, jest powszechna, zarówno ze strony jej przedstawicieli, jak i odbiorców jej rezultatów. Odrębną kwestią jest niepełny i nieuprawniony selektywny dobór danych sprawozdawczych, mających często charakter ilościowy. Prowadzi to chociażby do sytuacji, w której ci, którzy wysuwają i promują „rządowy program szczęścia”, nader rzadko rewidują poprawność wprowadzanych rozwiązań [Whyte 2015]. Z kolei nauka nie zawsze może poddać empirycznej weryfikacji zaistniałe w przeszłości zdarzenia z uwagi na brak dostępu do informacji źródłowych. Nauka z powodzeniem mogłaby dostarczać precyzyjnych wskazówek dotyczących problemów mających podłoże ekonomiczne, gdyby bazy publicznych danych to umożliwiły. Fundamentalny problem tkwi w tym, że pomimo niemal powszechnej informatyzacji, a za nią tworzenia ogólnie dostępnych baz danych, zarówno ich kształt, jak i jakość pozostawiają wiele do życzenia w wymiarze powszechności, a także wartości poznawczej.

Początek XXI wieku był okresem niebywale ostrych sporów na temat optymalnego kształtu ustroju gospodarczego oraz roli teorii ekonomii i jej funkcji aplikacyjnej w warunkach nieładu w światowym systemie gospodarczym w postaci systema-

tycznie narastających problemów o charakterze globalnym [Słodowa-Hełpa 2015]. Spory trwają nadal, problemy nie są rozwiązywane, a obok nich pojawiają się nowe. Polemiki dotyczą zarówno teoretycznych modeli, jak i oceny faktów. Interpretacja zdarzeń i procesów często łączona jest z walką ideologiczną i polityczną. Poszukiwanie prawdy poznawczej wymaga rekonstrukcji przyjętego i utrwalanego od lat podejścia do ekonomii. Przełamanie *status quo* wymaga przeniesienia ciężaru badań na obszar ekonomii politycznej, z uwzględnieniem kompleksowych badań empirycznych łączonych z debatą teoretyczną [Payne, Phillips 2011]. Dobra ekonomia to nie tylko opis świata, ale również instrumentarium jego zmiany na lepsze [Kołodko (red.) 2014].

Fundamentem ekonomii jako nauki i właściwym gruntem dla każdego intelektualisty jest nonkonformizm. Niezależność badawcza jest podstawą rozwoju jednostki. Profesjonalizacja w tym zakresie wymaga znajomości faktów, związków między nimi, umiejętności posługiwania się liczbami w kontekście potrzeby zrozumienia świata. Postawę taką reprezentuje m.in. prof. Grzegorz W. Kołodko [Kozłowski, Wojtysiak-Kotlarski (red.) 2014]. Nie chodzi przy tym o pełną zgodę w zakresie prezentowanych poglądów naukowych, ale o postawę. Nie jest to odosobniony przypadek, jednak postaci tego formatu brakuje zarówno w Polsce, jak i na całym świecie. Niezależnie od dyscypliny naukowej deficyt autorytetów jest kolejnym poważnym wyzwaniem współczesności zmanierowanej powszechnością wykształcenia i informacji, jednak nie zawsze potwierdzonej kompetencjami i rzetelnością.

Porządkowanie rzeczywistości według reguł ekonomicznych z powodzeniem mogłoby się sprawdzić w sytuacji, gdyby głos nauki był słyszalny i akceptowalny. Oczywiście jest to warunek konieczny, ale nie dostateczny implementacji wskazówek ekonomii pozytywnej w jej normatywnym wymiarze, tak by świadome kształtowanie rzeczywistości według reguł ekonomicznych stało się faktem.

4. Próżnia aplikacyjna

Syndrom ewidentnej nietrwałości w gospodarce sprawia, że również teorie stają się nietrwałe [Słodowa-Hełpa 2015]. Ciągłe fluktuacje gospodarki skłaniają do poszukiwania odpowiedzi na pytanie o pewien optymalny ustrój polityczny i gospodarczy [Góra, Łuszczuk 2015]. Przyszłość państw i społeczeństw jest determinowana zdolnościami adaptacyjnymi do zmieniających się warunków [Białek, Oleksiuk 2009]. Tymczasem świat i Polska cierpią na przekształcenia polityczne prowadzące do skupienia uwagi elit sprawujących władzę na realizacji interesów doraźnych, niedających realnych szans na trwały rozwój w dłuższym okresie. Jednocześnie problem wyostrza brak autorytetów, których deficyt należy przypisać usłużnym partykularnym interesom polityków i mediów [Szymański 2015].

Najgorszym wymiarem próżni, a zarazem skuteczności aplikacyjnej ekonomii jest to, że zadłużenie publiczne zyskało współcześnie wymiar światowy. Nieodpowiedzialne decyzje rządzących przerzucają olbrzymi ciężar zobowiązań na przyszłe

pokolenia [Attali 2010], a równolegle w potęgę rośnie sektor finansowy i korporacje ponadnarodowe. Większość mieszkańców globu od pierwszych dni życia przyjmuje rolę dłużnika [Wajda 2013]. Dostrzeganie i usuwanie różnic pomiędzy prawidłową i błędną polityką gospodarczą prowadzoną przez rząd może wpływać na życie milionów ludzi. Wpływ ten może być zarówno pozytywny, jak i destrukcyjny [Sowell 2008]. Niezwykle ważną kwestią jest zachowanie równowagi pomiędzy skupieniem jednostki na sobie a moralnym postępowaniem [Dembinski, Beretta 2014]. Być może nad tym zagadnieniem trzeba będzie skupić uwagę w najbliższych latach. Oczywiście w układzie tych wzajemnych ryzykownych zależności są zarówno przegrani, jak i wygrani. Tych drugich jest jednak niewiele. Wynika to m.in. z faktu, że głos rozsądku próbujący się włączyć w politykę gospodarczą jest niesłyszalny lub szybko ulega degrengoladzie. Tymczasem w literaturze ekonomicznej wciąż pojawiają się jednostronne, wręcz tendencyjne interpretacje procesów rozwojowych [Kołodko (red.) 2014].

Intensyfikacja w zakresie włączenia realnych ekspertów, wyposażonych w wiedzę ekonomiczną, w polityki gospodarcze niemal w każdej części globu jest paląca. Niezrozumiała z poziomu biznesowego coraz większa liczba podatków, przepisów i regulacji dławi kreatywność i przedsiębiorczość. Tymczasem wiele miejsc pracy wspieranych bezpośrednio przez państwa ma charakter sugerujący, że biznes polega na wystawnych spotkaniach zorientowanych na permanentne negocjacje [Gilder 2015]. Uznanie stagnacji gospodarczej na globie za kluczowy współczesny problem rozwojowy opieszale przyjmowane jest przez establishment. Sytuacja ta dowodzi, że abstrakcyjne modelowanie ukierunkowane na legitymizację systemu w praktyce rozwojowej jest nieskuteczne [Foster, McChesney 2014].

Coraz większa nieprzewidywalność stanów i procesów gospodarczych nie tłumaczy braku korelacji nauki z praktyką społeczno-gospodarczą. Zależność ta nie jest powszechna, ale np. Polska stworzyła sobie jeden z najbardziej nieprecyzyjnych systemów ekonomicznych w Europie [Sobczak 2012]. Nie chodzi w tym przypadku o krytykę Polski, ale próbę wywołania wewnętrznej dyskusji nad pożądaną korelacją międzysektorową, a w tym konkretnym przypadku – realnym łączeniem nauki i administracji publicznej. Sytuacja ta wielu może wydawać się wręcz groteskowa z uwagi na niewątpliwie wielki wysiłek wkładany w budowanie pomostu pomiędzy nauką a biznesem w okresie minionej dekady. Paradoksalnie prace w tym zakresie prowadziły instytucje, które w przedmiotowym zakresie nie zdały egzaminu.

Kreowany przez ostatnie lata przekaz „zielonej wyspy” [Bożyk 2015] spotkał się z empiryczną weryfikacją, czego wyraźną egzemplifikacją była zmiana rządu. Teza wielkiego sukcesu gospodarczego ostatniego ćwierćwiecza w konfrontacji z dogłębną analizą naukową została obalona [Kieżun 2013]. Nie ma gospodarek idealnych, sztuką jest wybierać te części, które przyniosły realny sukces, jak chociażby obalenie elit sprawujących władzę w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych oraz stworzenie systemu, w którym rządy odpowiadają przed obywatelami, reagują na ich potrzeby, a z możliwości gospodarowania mogą korzystać masy ludzi [Acemoglu, Robinson 2014].

5. Zakończenie

Ogół niekorzystnych zdarzeń w gospodarce światowej i gospodarkach narodowych implikuje konieczność przemyślenia całej koncepcji ekonomii. Teoria gospodarki potrzebuje dopasowania do modelu przejściowego pomiędzy państwem a blokiem [Drucker 2011]. Potrzeba poklasku u liderów rynku globalnego ma swoje uzasadnienie we współczesnym pragmatyzmie. Jednak w kontekście poszukiwania indywidualnych, ale powszechnych społeczno-gospodarczych korzyści pełny wymiar międzynarodowy gospodarek narodowych nie sprawdza się. Globalizacja połączona z internacjonalizacją w sposób niemal bezwzględny dyktuje większość rozwiązań, jednak możliwych do regulacji z poziomu państw narodowych lub ich związków. Zatem nadal to stan gospodarek narodowych jest podstawową determinantą bytu ludności ją tworzących. To jednak, jak poszczególne gospodarki rozwijają się, warunkowane jest jakością nauki, elit politycznych i sprawnością administracji publicznej.

Aby ekonomia służyła ludzkości, należy zmienić sposób jej uprawiania. Ekonomia musi unikać hermetyzmu poznawczego. Użyteczność formułowanych wniosków warunkowana jest łączeniem analiz jakościowych i ilościowych w podejściu integracyjnym do ogólnie dostępnej wiedzy i zbiorów danych. Dedukcja czy indukcja – każda metoda powinna być akceptowalna, aby tylko doprowadzała do prawdy poznawczej. Ekonomia potrzebuje łączenia faktów w większe całości, w tym wykluczenia, forsowanego na gruncie polskim, sztywnego definiowania dziedzin naukowych. Te bowiem, aby były użyteczne, muszą przełamywać stereotypy, a zatem łączyć nurty myślowe wbrew oczekiwaniom zapisanym na kartach historii. To niemalże tak, jakby dbać o czystość rasy w dobie swobodnego przemieszczania się ludzi na globie. Uznanie nowych wyzwań nie jest determinowane silnym lobby, jak ma to miejsce w gospodarce, ale jest potrzebą włączenia ekonomii w naturalny, acz niezwykle dynamiczny proces rozwoju.

Zasadniczy problem polega na tym, że niedoskonałość ekonomii jako nauki i jej orędowników, połączona z lekceważeniem wyników prac i rekomendacji kierowanych wprost do polityki gospodarczej, doprowadziła do stanu trwałej stagnacji większości gospodarek narodowych i bloków. Istniejący stan rzeczy należy zaakceptować w wymiarze poznawczym. Jednocześnie należy zadbać o powszechność odbioru faktów, gdyż forsowanie tezy „zielonej wyspy” jest tylko odraczaniem w czasie koniecznych i niewątpliwie bolesnych reform. Efektywny rozwój potrzebuje podejścia interdyscyplinarnego, zatem nadgorliwa dbałość o czystość dyscyplin naukowych, implikująca wyraźną zachowawczość naukowców w prowadzonych badaniach, bo przez ich pryzmat ocenianych, potrzebuje „Nowego Pragmatyzmu”.

XXI wiek to nowe teorie, coraz więcej naukowców, niewyobrażalny jeszcze pod koniec XX wieku rozwój technologii informatycznych, a z drugiej strony mizerny rozwój gospodarczy i piętrzące się problemy, w tym zwłaszcza nierówności społeczno-gospodarcze. Taki obraz współczesności nie neguje ekonomii jako nauki, naka-

zuje jednak większą rozważę nad jej warsztatem. Użyteczność ekonomii wymaga odwagi twórczej i bardziej zdecydowanego niż dotychczas przekazu, nawet ze świadomością pozostawania poza zasięgiem aplikacyjnym bez refleksji ze strony gremiów rządzących.

Literatura

- Acemoglu D., Robinson J.A., 2014, *Dlaczego narody przegrywają*, Zysk i S-ka, Poznań.
- Attali J., 2010, *Zachód 10 lat przed totalnym bankructwem*, Studio Emka, Warszawa.
- Białek J., Oleksiuk A., 2009, *Gospodarka i geopolityka. Dokąd zmierza świat?*, Difin, Warszawa.
- Bożyk P., 2015, *Apokalipsa według Pawła*, Wektory, Wrocław.
- Dembinski P.H., Beretta S., 2014, *Kryzys ekonomiczny i kryzys wartości*, Wydawnictwo M, Kraków.
- Drucker P.F., 2011, *O zarządzaniu, społeczeństwie i gospodarce*, Drucker Institute, Warszawa.
- Foster J.B., McChesney R.W., 2014, *Kryzys bez końca*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa.
- Frydman R., Goldberg M.D., 2009, *Ekonomia wiedzy niedoskonałej*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Gilder G., 2015, *Bogactwo i nędza*, Fijorr Publishing Company, Warszawa.
- Góra K., Łuszczak M., 2015, *Ile państwa w państwie? Podstawowy dylemat współczesnej polityki rozwoju*, Barometr Regionalny, t. 13, nr 4, s. 7-14.
- Kieżun W., 2013, *Patologia transformacji*, Poltext, Warszawa.
- Kołodko G., 2013, *Dokąd zmierza świat*, Prószyński i S-ka, Warszawa.
- Kołodko G. (red.), 2014, *Zarządzanie i polityka gospodarcza dla rozwoju*, Poltext, Warszawa.
- Kozłowski P., Wojtysiak-Kotlarski M. (red.), 2014, *Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Payne A., Phillips N., 2011, *Rozwój*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa.
- Piketty T., 2015, *Kapitał w XXI wieku*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Roubini N., Mihm S., 2011, *Ekonomia kryzysu*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Skousen M., 2015, *Logika ekonomii*, Fijorr Publishing Company, Warszawa.
- Słodowa-Hełpa M., 2015, *Interdyscyplinarna natura paradygmatu rozwoju – uwarunkowania i propozycje usprawnienia dialogu*, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, nr 41, z. 1, s. 67-92.
- Sobczak T., 2012, *Ekonomiści czytani, ale nie słuchani*, Key Text, Warszawa.
- Sowell T., 2008, *Fakty i mity w ekonomii*, Fijorr Publishing Company, Warszawa.
- Stiglitz J.E., 2015, *Cena nierówności*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Szymański W., 2015, *Świat i Polska wobec wyzwań*, Difin, Warszawa.
- Therborn G., 2015, *Nierówność, która zabija*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Wajda P.S., 2013, *Podatek od złudzeń*, Poligraf, Brzeźnia Łąka.
- Whyte J., 2015, *Oszuści czy ignoranci. O nadużywaniu nauki do celów politycznych*, Fijorr Publishing Company, Warszawa.